

ΜΘ.

9 Ἰουλίου 1909

Ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀρθρῷ ἐξέφρασα τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν εἶνε ἀνάγκη νὰ οργανωθῇ ἐπὶ τὰ κρείττω καὶ σκοπιμώτερον ἢ ἑλληνικὴ Πολιτεία, κανονιζομένων τῶν κατ' αὐτὴν τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ ἐπιτελεσθῇ ὁ σκοπὸς τῆς ἐλευθέρας ἀντιπροσωπικῆς Πολιτείας. Διότι ἡ ἀντιπροσωπικὴ Πολιτεία, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, εἶνε ἀναγκαῖος καὶ θεμελιώδης θεσμὸς τῶν συγχρόνων πολιτικῶν Κοινοτήτων, τῶν μὴ περιοριζομένων ἐντὸς τῶν τειχῶν καὶ τῆς περιφερείας μιᾶς πόλεως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἀντιπροσωπεία τυγχάνει συμφυῆς τῇ νέᾳ ταύτῃ Πολιτείᾳ, δεόν τὰ κατ' αὐτὴν νὰ κανονισθῶσιν οὕτως, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐξύψωσις αὐτῆς καὶ ἡ κραταίωσις, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ κίνδυνος νὰ παρασυσρῇ ἡ Πολιτεία καὶ ἐξωθηθῇ εἰς καταστροφὴν, ἐκπιπτούσης ἀπὸ τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς τῆς λαϊκῆς Ἀντιπροσωπείας. Τοῦτο δεόν νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν μέριμναν τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ νομοθέτου. Δὲν πρέπει δὲ νὰ διεκφύγῃ τὴν προσοχὴν μιᾶς Ἐθνικοσυτελεύσεως ὁ κατὰ τοιοῦτον τρόπον διακανονισμὸς τῆς λαϊκῆς Ἀντιπροσωπείας, τῆς λειτουργίας αὐτῆς, ὥστε οὕτως αὕτη νὰ παριστᾷ ἐν τῇ συστάσει καὶ τῇ λειτουργίᾳ τὴν ἐπιτομὴν τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ Λαοῦ, οὗ τυγχάνει ἀντιπρόσωπος. Ὁ καταρτισμὸς τῆς ἀντιπροσωπείας, ἡ λειτουργία αὐτῆς, εἶνε τὰ κυριώτατα χαρακτηριστικὰ τῆς λειτουργίας ἐλευθέρου πολιτεύματος, ὡς ἐπίσης τῆς λαϊκῆς ὑποστάσεως καὶ ἰσχύος.

Ὁ θέλων νὰ πιστωθῇ περὶ τούτου ἐπισκεφθῆτω τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ Κοινοβούλιον, τὴν Βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων λαοῦ τινος, ἐλευθέρως τὰ κατ' αὐτὸν κανονίζοντος καὶ διαχειριζομένου· ἀναγνώτω τὴν ἱστορίαν τοῦ Κοινοβουλίου, τὴν σύγχρονον αὐτοῦ λειτουργίαν. Θέλει κατανοήσῃ παραχρῆμα τὴν ἐξέλιξιν, τὴν φύσιν, τὴν ἐρέργειαν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πολιτεύματος ἐπὶ τῆς διοικήσεως καὶ τῆς εὐημερίας τῆς χώρας. Ποσάκις δὲν κατελήφθη ἐκ θαυμασμοῦ πρὸ τῆς θέας καὶ μόνης τοῦ μεγάλου τοῦ ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου! Ἐντὸς τοῦ περιβόλου αὐτοῦ συνομίζεται ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις, αἱ περιπέτεια, αἱ δοκιμασίαι, οἱ ἀγῶνες, αἱ ἐλπίδες,

τὸ μεγαλεῖον λαοῦ, ὀφείλοντος κατ' ἐξοχὴν τὴν παγκόσμιον αὐτοῦ ὑπεροχὴν εἰς τὸ κοινοβούλιον τοῦτο. Ἡ ἱστορικὴ ἠχὴ ἀντιλαλεῖ τὰ μεγάλα ὀνόματα τῶν ἰδρυτῶν καὶ προμάχων τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Περιηχοῦσιν ἐν τοῖς ποικίλοις αὐτοῦ διαμερίσμασιν αἱ παλαιαί, ἀλλὰ πρόσφατοι μονοουχὶ ἀγαμνήσεις τοῦ Τσάταμ καὶ τοῦ Πίττ, τοῦ Μπούρκε καὶ τοῦ Φόξ, τοῦ Κάνιγγος καὶ τοῦ Ροβέρτου Πήλ, τοῦ Κόβδεν καὶ τοῦ Βράιτ, τοῦ Γλάδστωνος καὶ τοῦ Δισραέλη. Ἐξ οἰασδήποτε κοινωνικῆς ἐστίας καὶ ἂν προέρχονται οὗτοι, ὑπὲρ οἰασδήποτε καὶ ἂν ἀγωνίζονται ἰδέας, διατελοῦσι πάντοτε Ἄγγλοι, τῆς μεγάλης πατρίδος ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰ συμφέροντα, ταύτης ἀντιπροσωπεύοντες τὴν ἰδέαν. Μέγα κοινοβούλιον δὲν δύναται ἢ νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς πολιτείας.

Πύρρος, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑπειρωτῶν, ἀπέστειλέ ποτε τὸν πρεσβευτὴν αὐτοῦ Κινεάν νὰ διαπραγματευθῆ πρὸς τὴν ρωμαϊκὴν Σύγκλητον. Παρέστη πρὸ αὐτῆς καὶ τοσοῦτον κατεπλάγη ἐκ τοῦ θεάματος τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ρωμαϊκοῦ δήμου, ὥστε ἐκάλεσε—πάνυ δικαίως—τὴν Σύγκλητον βασιλέων συνηέδριον. Τοιαύτη ἀληθῶς ὀνομασία προσήκει εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους λαοῦ τινος, παρευρισκομένους ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, συνεδριάζοντας ἐν αὐτῷ καὶ συζητοῦντας περὶ μεγάλων καὶ οὐχὶ περὶ εὐτελῶν καὶ μηδαμιῶν συμφερόντων. Οἷα ἡ διαφορὰ μεταξὺ ρωμαϊκῆς Συγκλήτου, καθ' ὃν χρόνον συνεζήτει μετὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τοῦ βασιλέως Πύρρου, καὶ τῆς Συγκλήτου, ὅτε αὕτη συνεζήτει καὶ συνεσκέπτετο ὑπὸ τὸ μαστίγιον τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἀπελευθέρου τοῦ Καίσαρος!

Ναπολέων ὁ Τρίτος, καταργήσας τὴν κοινοβουλευτικὴν ἐν Γαλλίᾳ Κυβέρνησιν, μόνην ἐπεκαλέσθη δικαιολογίαν, ὅτι ἀπεφάσισε ν' ἀπαλλάξῃ τὸν γαλλικὸν λαὸν ἀπὸ τῶν κατασκευαστῶν ρητορικῶν φράσεων.

Ἡ διὰ τῆς πανδήμου ψήφου ἐκδηλουμένη δημοκρατικὴ ἰδέα καταλήγει εἰς τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων, εἰς τὸ βουλευτήριον. Ὁ λαὸς ἐπετέλεσε τὸ καθήκον αὐτοῦ· προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων. Προσέρχονται οὗτοι εἰς τὸ βουλευτήριον. Καὶ μετὰ παρέλευσιν βραχυτάτου χρόνου ἄρχεται ἡ ἐργασία.

Κατὰ τὸ ἐλληνικὸν Σύνταγμα ἡ ἐκδίκασις τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν, ἂν τουτέστιν αὗται διεξήχθησαν συμφώνως πρὸς τὸν συνταγματι-

κὸν Χάρτην καὶ τοὺς καθεστηκότας νόμους, ἀνατίθεται εἰς αὐτὴν τὴν Βουλὴν, τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Πρὸδηλον, ὅτι ἡ ἀναγραφὴ τῆς διατάξεως ταύτης ἐν τῷ ἑλληνικῷ Συντάγματι ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην ἐκτίμησιν καὶ ὑπόληψιν, ἣν ἔτρεφεν ὁ πολιτικὸς νομοθέτης εἰς τοὺς μέλλοντας τοῦ λαοῦ ἀντιπροσώπους. Εἶδεν ἐν αὐτοῖς ἐκ τῶν προτέρων ὑπερφυσικὰ ὄντα, μεταφυσικοὺς ἀνθρώπους, ἑστερημένους παθῶν, ὑπ' οὐδενὸς ἐλαυνομένους συμφέροντος.

Ἄν ἀντελήφθη ὁ πολιτικὸς νομοθέτης τοῦ πολιτικοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τὴν ἀληθινὴν, τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ ἔννοιαν. Ἴσως δὲ ἐφρόνει, χρηστῆ βεβαίως τῆ συνειδήσει, ὅτι τὸ ὑπέρτατον τοῦτο πολιτικόν, μονοουχὶ κυριαρχικὸν σῶμα, ἤθελεν ἐξευτελισθῆ, ἀπολέσει τὴν ὄντοτητα αὐτοῦ, ἂν ὁ τρόπος τῆς ἐκδικίσεως τῶν ἐκλογῶν ἀνετίθeto εἰς ἄλλο σῶμα, εἰς ἄλλον ὄμιλον ἀνθρώπων, μὴ δυναμένον νὰ κατέχωσι τὰ προσόντα καὶ τὰς ιδιότητας τοῦ λαϊκοῦ ἀντιπροσώπου. Τούτου οὕτως ἔχοντος, δικαστῆς καὶ δικαζόμενοι συνανεμίγησαν, διεξάγεται δ' ἐν τῇ ἐκδικίσει τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν ἢ μᾶλλον ἐπαίσχυντος συναλλαγὴ. Ἡ βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων διαιρεῖται εἰς ἐπιτροπὰς, εἰς ἐκάστην τῶν ὁποίων ἀνατίθεται ἡ ἔρευνα περὶ τοῦ νομίμου κύρους ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἐκλογῆς, ἢ ἐκδίκασις αὐτῆς. Οὕτως ἄρχεται ἡ λειτουργία τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων. Τὰ μετὰ ταῦτα εὐνόητα. Δύο καὶ μόνον παραδείγματα ἄρκοῦσι πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ συστήματος τούτου καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ ἐπὶ τῆς λειτουργίας τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων καὶ τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας.

Πρὸ τινων ἐτῶν ἐξελέγετο βουλευτῆς νέος τις, μὴ συμπληρώσας εἰσέτι τὸ νόμιμον τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. Κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ Συντάγματος, μηδέποτε τηρηθεῖσαν, ὁσάκις τὸ ἤθελεν ἡ πλειονοψηφία, διότι συνέφερεν αὐτῇ τοῦτο, ἡ ἐκλογὴ τοῦ νεοφύτου βουλευτοῦ δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπικυρωθῆ ὑπὸ τῆς βουλῆς. Τὶ ποιητέον; Ἡ νεοελληνικὴ πολιτικὴ ρευστότης καὶ ἀσυνειδησία ἔλυσε πρὸ πολλοῦ τὸ ζήτημα ταῦτο κατὰ τὴν οἰκονομίαν τῶν περιστάσεων.

Ὁ νεαρός, ὃ εὐέλπις βουλευτῆς ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἀντιπολίτευσιν, οὐχὶ ἐκ πεποιοθήσεων πολιτικῶν, ἀλλὰ διότι ἀνῆκε καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὃν διεδέχετο, κατὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι καθεστῶτα ὡς γνωστόν, ἡ βουλευτικὴ ἀντιπροσωπεία εἶνε οἰκογενειακὸν τιμᾶριον. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, βεβαίως οὔσης τῆς ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς του, ἀπεφάσισε

τὸ salto mortale, τὸ πρῶτον αὐτοῦ πολιτικὸν πραξικόπημα καὶ κατόρθωμα. Παρουσιάσθη εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τὸν ἀρχηγὸν καὶ δικτάτορα τῆς βουλευτικῆς πλειονοψηφίας :

— Κύριε Πρόεδρε, δηλῶ ἑμὴν φιλίαν καὶ ἀπόλυτον ὑποταγήν.

— Τὸ ὑποθέτω ! ἀπήντησε σαρωδικώτατα γελῶν ὁ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

— Κύριε Πρόεδρε, ζητῶ τὴν συνδρομήν σας ἐν τῇ ἐπιχειροῦσῃ τῆς ἐκλογῆς μου.

— Ὡς τὴν ἔχχετε, ὑπῆρξεν ἡ ἀπάντησις.

Ἀμφότεροι, πρωθυπουργὸς καὶ βουλευτὴς ἀπεχωρίσθησαν φίλοι καὶ ἡ ἐκλογὴ ἐπεκυρώθη. Ἐπὶ τῆς ἐνοστάσεως τῶν ἀντιθέτων, ὅτι ὁ ἐκλεγείς βουλευτὴς στερεῖται τῆς νομίμου, τῆς συνταγματικῆς ἡλικίας, ἡ Βουλὴ ἐτήρησε σιωπὴν περιφρονητικωτάτην.

Ἔτερον παράδειγμα. Ἐν τινι μεγάλῃ ἐπιτυχίᾳ τῆς Πελοποννήσου ἐξελέγη βουλευτὴς σημαῖνον πολιτικὸν πρόσωπον, ἀλλ' οὐχὶ διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας, ὡς ἐκ τῶν ἐπεμβάσεων τῆς Ἐξουσίας. Ἐνεκα τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐπικρατήσαντος πολιτικοῦ κόμματος, πρὸς ἐξοικονόμησιν δηλαδὴ φιλικῶν ἀξιώσεων, ἐπέβállετο ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐκ τῆς Βουλῆς τοῦ ἐκλεγέντος βουλευτοῦ, εἰ καὶ ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ἦτο νομιματάτη. Ἡ ἐκδίκασις τῆς ἐκλογῆς παρεπέμφθη εἰς ἐπιτροπείαν, ἧς πρόεδρος ἐτύγχανεν ἐπιφανέστατον δικαστικὸν πρόσωπον, διαπρέψαν καὶ τιμηθὲν ἐν τῇ δικαστικῇ ὑπηρεσίᾳ. Οὗτος μελετήσας τὰ τῆς ἐκλογῆς, ἀπεφάνθη ὅτι ἡ ἐκλογὴ εἶνε νόμιμος καὶ ἔγκυρος, καὶ ἔδωκε τὴν ψῆφον αὐτοῦ. Πληροφορηθεὶς τοῦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς πλειοψηφίας, ἐκάλεσεν αὐτὸν κατ' οἶκον καὶ ἄνευ πολλοῦ κόπου κατώρθωσε νὰ τὸν καταπέισῃ νὰ μεταβάλλῃ γνώμην. Καὶ ἐπήρρισε μὲν ἐν τῇ ἐπιτροπῇ τοῦ τμήματος ὑπὲρ τοῦ κύρους, ἀλλ' ἐν τῇ γενικῇ συνεδρίᾳ τῆς Βουλῆς ἐπήρρισε κατ' ἄ. Δυστυχῶς, δὲν ἦτο τοῦτο καὶ μόνον τὸ πολιτικὸν ὄλισθημα τοῦ ἐπιφανοῦς δικαστικοῦ προσώπου.

Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον διεξάγεται ἡ ἐκδίκασις τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν ἐν Ἑλλάδι, τῆς βουλῆς δισταζούσης ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς συναλλαγῆς. Οὐδεὶς ἐρυνθισμῶ, οὐδ' ἀγανακτεῖ διὰ τὰ συμβαίνοντα. Ἄρκει νὰ μὴ παραβλαβῇ τὸ συμφέρον τοῦ κόμματος, καὶ τὰ στενγερῶτατα τῶν ἐγκλημάτων εἶνε ἐπιτετραμμένα. Ὁ σκοπὸς ἐξαγνεύσει τὰ μέσα!

Καθῆκον ἄρα τῆς μελλούσης Ἐθνοσυνελεύσεως εἶνε ν^ο ἀφαιρέσει τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδικάσεως τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν ἀπὸ τῆς Βουλῆς καὶ ν^ο ἀναθέσει αὐτὸ εἰς ἄλλην ἀρχήν, ἀποτελουμένην ἐξ ἐπιφανεστάτων τῆς πολιτείας προσώπων, λαμβανόντων εἰς αὐτὴν μέρος καὶ ἀντιπροσώπων τῆς Βουλῆς κατ' ἐκλογήν. Μόνον οὕτω θέλη ὑπάρξει πραγματικὸν τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα, σύμφωνον πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἠθικῆς.

Ὅφειλον ταῦτοχρόνως νὰ παρατηρήσω, ὅτι προκειμένου περὶ δωροδοκίας ἐν τῇ βουλευτικῇ ἐκλογῇ βαρύνεται δέον νὰ ἐπιβληθῶσι ποιναὶ καὶ τῷ δωροδότῃ καὶ τῷ δωρολήπῃ. Ἄν ὑπάρξη ἐπονείδιστον ἔγκλημα ἐν ἐλευθέρῳ πολιτεύματι, τοῦτο εἶνε ἡ δωροδοκία, χαρακτηρίζον λαοὺς ἀνελευθέρους καὶ ἀνηθικούς. Ὁ πῶλὼν τὴν ψήφον τοῦ ἀντὶ πικαίου φρακῆς πρέπει νὰ στερηθῇ αὐτῆς, ἐπὶ τινα τοῦλάχιστον χρόνον, ὁ δὲ δωροδότης ἐπὶ δεκαετίαν πρέπει νὰ στερηθῇ τοῦ δικαίου τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι. Μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἀποκατάστασις τῆς πολιτικῆς ἠθικότητος καὶ τιμῆς ἐν τῇ ἑλληνικῇ πολιτείᾳ.

Ἡ ἐκδικασίς τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν κατὰ συνείδησιν καὶ κατὰ τὸν νόμον εἶνε πρόδηλον χαρακτηρηστικὸν γνώρισμα ὑγιῶς κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ. Τῆς Βουλῆς καταρτιζομένης συμφώνως πρὸς τὰ κοινά, οὐχὶ δὲ πρὸς τὰ ἀτομικὰ τῶν πολιτευομένων συμφέροντα, ἔπεται, ὅτι καὶ ἡ λειτουργία αὐτῶν θέλει διεξαχθῆ κατ' ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς βουλευτικῆς περιόδου ἐπαξίως τῆς ἀποστολῆς, ἣν κέκτηται, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς εὐκρινούς καὶ ἀνοθεύτου λαϊκῆς ἐμπιστοσύνης.

Ἡ διεξαγωγή τῶν βουλευτικῶν ἐργασιῶν δέον νὰ τελῆται μετὰ σεμνότητος καὶ ἀξιοπρεπείας, ὅπως διεξάγεται ἐν πάσαις ταῖς ἐγκόσμως καὶ νηφαλίως λειτουργούσαις κοινοβουλευτικαῖς πολιτείαις. Ἰδίᾳ ἡ Ἐθνοσυνέλευσις καθῆκον ἔχει νὰ τροποποιήσῃ, αὐτὴ ψηφίζουσα καὶ κυροῦσα τὸν κανονισμὸν τῆς Βουλῆς, δυνάμενον νὰ μεταρρυθμισθῇ μόνον μετὰ παρέλευσιν ὀρισμένου χρονικοῦ διαστήματος, τῇ προηγουμένη ἀποφάσει ἀπολύτου τῆς Βουλῆς πλειονοψηφίας, καθορίζοντα τὸν τρόπον τῆς διεξαγωγῆς τῶν βουλευτικῶν ἐργασιῶν. Ἐπίσης καθῆκον ἔχει ἡ Ἐθνοσυνέλευσις διὰ τῆς ψηφίσεως τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου νὰ περιορίσῃ τὸ ἀνάγωγον, τὰ ἀνελεύθερον σύστημα τῶν ἐπερωτήσεων κατ' ὀρισμένην τῆς ἐβδομάδος ἡμέραν, ὡς συμβαίνει ἐν τοῖς σοβαροῖς εὐρωπαϊκοῖς κοινοβουλίοις. Σήμερον ὁ χρόνος τῶν βουλευτικῶν ἐργασιῶν παρέρχεται

ἐν ταῖς καθημεριναῖς ἐπερωτήσεις τῶν βουλευτῶν, πρὸς οὐδένα ἄλλον σκοπὸν ἢ πρὸς παρακώλυσιν πάσης σοβαρᾶς ἐργασίας, πρὸς ἀντιπερισπασμὸν κατὰ τοῦ κυβερνητικοῦ ἔργου, καὶ ἐπὶ τέλους πρὸς ἐπιδίωξιν διαφημίσεως τοῦ βουλευτοῦ ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐπαρχίᾳ. Διὰ τοιούτων μικροπρεπῶν καὶ ἀνελευθέρων μεθόδων πρὸς τοσαύταις ἄλλαις δημιουργεῖται καὶ κρατύνεται ἡ πολιτικὴ ἐπιρροὴ ἐν Ἑλλάδι. Ἄρχονται τὰ βουλευτικὰ ἔργα ἐπὶ παραδείγματι τὴν πέμπτην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν, καὶ ἀμέσως ἀρχονται αἱ ἐπερωτήσεις, κωμικώτατα, ἀηδέστατα, διαφημιστικώτατα ἀπευθυνόμενα πρὸς τοὺς οἰκείους ὑπουργούς, ὑποχρεομένους—ἐν ὀνόματι τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν— ν' ἀπαντήσωσιν ἀνθωρεῖ, ἢ ἐν τῇ προσεχεῖ συνεδρίᾳ. Ὁ μεγαλειότερος τίτλος βουλευτοῦ ἐν Ἑλλάδι εἶνε τὸ ποσόν, ὃ ἀρωμὸς τῶν ἐπερωτήσεών του, ἐφ' αἷς καὶ μόνον γαυριᾷ καὶ σεμνύνεται ἀγερώχως. Ὡς πρὸς τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ τὴν μελέτην τῶν ὑποβαλλομένων νομοσχεδίων ὁ βουλευτὴς δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ἔχη γνώμην. Συνετάχθησαν ὑπὸ εἰδημόνων, δηλαδή ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν γραφέων τῶν ἀρμοδίων ὑπουργείων. Ὁ βουλευτὴς, δσάκις ἔχει ἴδιαν γνώμην, δομᾶται συνήθως ἐκ προσωπικῶν, ἐπαρχιακῶν, ἢ κομματικῶν ἐλατηρίων.

Ἐν τῶν σοβαρωτάτων ἔργων τῆς τελευταίας Ἐθνοσυνελεύσεως ἦτο ὁ θεσμὸς τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας πρὸς ἐπεξεργασίαν καὶ σύνταξιν τῶν προσηκόντων νομοσχεδίων. Ὁ θεσμὸς οὗτος κατηγγέλθη ὡς ἀντιλαϊκός, ὡς μοναρχικός ὑπὸ τῆς παραπαιούσης δημαγωγίας. Καὶ ἐπετεύχθη ἡ κατάργησις αὐτοῦ ἐν τῇ πρώτῃ βουλευτικῇ περιόδῳ μετὰ τὴν λήξιν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἐκείνης. Ἴδῃ ἡ μέλλουσα καθῆκον ἔχει νὰ μεριμνήσῃ τὰ δέοντα περὶ ἀνασυστάσεως τοῦ πολιτικοῦ τούτου σώματος.

Μόνον διὰ τοιούτων διατάξεων, συμφυῶν πρὸς τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα, ἀπορροουσῶν ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἱστορικῆς σταδιοδρομίας τοῦ ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἐπιτευχθήσεται πραγματικὴ ἐθνικὴ ἑλληνικὴ Πολιτεία, πράγματι ἐλευθέρα καὶ αὐτόνομος. Τὸ κοινοβουλευτικὸν καθεστὸς πρέπει ν' ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἀληθινὴν, τὴν προσήκουσαν αὐτῷ περιοπῆν. Σήμερον τὸ ἑλληνικὸν Κοινοβούλιον, ἐξαγόμενον τυγχάνον φανλοτάτων ὀλιγαρχικῶν σκοπῶν καὶ βλέψεων, ἀποτελεῖται ἐξ ἀθροίσματος ἀνθρώπων εἰς ἓν καὶ μόνον ἀποβλεπόντων, εἰς

τὴν προσωπικὴν καὶ οἰκογενειακὴν αὐτῶν ἐπικράτησιν καὶ κυριαρχίαν. Τὰ μεγάλα πνευματικά, κοινωνικά, πολιτικά καὶ ἔθνικα ἰδεώδη παρορῶνται καὶ καταφρονοῦνται. Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὴν Βουλὴν δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ ἐπιρρώσῃ τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, νὰ καταστήσῃ εἰ δυνατόν χαλύβδινον καὶ ἀκράδαντον. Μέλημα αὐτοῦ ἔχει νὰ προσενέγκῃ ὑπηρεσίας — δηλαδὴ ὑπακοὴν καὶ πειθαρχίαν — εἰς τὸ κόμμα του, καὶ δὴ εἰς τὸν ἐμπροσωποῦντα αὐτό, εἰς τὸν ἀρχηγόν του. Πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ὀλιστικῶν καὶ χρησιμοθηρικῶν τούτων ἀπόψεων οἱ μεγάλοι ὄριζοντες τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς καὶ χρηστότητος, τῆς ἔθνικῆς ἰδέας περιεκαλύφθησαν ὑπὸ πυκνοτάτης νεφέλης.

Ἐν τῷ ἑλληνικῷ βουλευτηρίῳ, ἀφ' οὗ καθ' ἑκάστην ἀπηχοῦσιν ποταπιώταται ἐπερωτήσεις, αἱ μᾶλλον ἀνελεύθεροι, σπανιώτατα ἀκούεται ἢ φωνὴ ἐμπνευσμένου ἔθνικοῦ ἀντιπροσώπου, οὐχὶ διαχειριστοῦ προσωπικῶν ἢ κομματικῶν συμφερόντων. Ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ τῆς νέας συνταγματικῆς ἐξελίξεως, ὁ Ἰακωβάτος, ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Δεληγεώργης ἐλάμβανον τὸν λόγον, οὐχὶ διὰ τὴν ἀκουσθῶσι παρὰ τῶν ἀκροσωμένων βουλευτῶν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου. Ἡ κοινοβουλευτικὴ εὐγλωττία ἤρξατο καλλιεργουμένη καὶ παράγουσα ἀγλαοὺς καρποὺς ἐν τῷ κλασικῷ τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος ἐδάφει. Ἄλλ' ὁ λῆξ τοῦ κομματισμοῦ, τοῦ ἐγωισμοῦ, τοῦ ὀλισμοῦ, τοῦ μικροσυμφέροντος ἀπεμάρανε καὶ ἀπεξήρανε πᾶσαν ἰκμίδα ζωῆς καὶ πάντα καρπόν. Ἀντὶ τοῦ ρήτορος ὁ λογοποιός, καὶ δὴ ὁ κατορθῶν τὴν ἀγορεύσῃ, δηλαδὴ νὰ φλυαρήσῃ πλεονας ὥρας. Οὗτος εἶπε ὁ δρέπων τὴν τιμὴν καὶ τὴν δάφνην τῶν πολιτικῶν ἀγώνων, ὁ ἐξασφαλίζων ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν κτῆσιν τοῦ ὑπουργικοῦ χαρτοφυλακίου.

Ἐν τῷ ἐνεστῶτι, τὸ κρατοῦν κοινοβουλευτικὸν καθεστῶς ἢ πολιτικὴ εὐγλωττία, ἐκτὸς παλαιοτέρων τινῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς, οὐδὲν ἐπεδείξατο σημεῖον ζωῆς. Τὸ ποσόν, ὁ ἀριθμὸς, οὐχὶ τὸ ποιὸν δημιουργεῖ τὴν πολιτικὴν ἐπικράτησιν καὶ ἐπιρροὴν ἐν τῇ ἑλληνικῇ πολιτείᾳ. Οὕτως ἐνοήθη ἐν αὐτῇ τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα—ἐστηρημένον παντὸς ἔθνικοῦ ἰδεώδους. Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἀποδείξεων. Κεῖνται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὅλου τοῦ κόσμου τὰ ἀποτελέσματά του...

Ἄλλ' εἶπε καιρὸς ἢ μεγάλη, ἢ γενναία, ἢ μηδέποτε ἀποθνήσκουσα ψυχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους νὰ ἀκουσθῇ ἀπὸ τῶν σελίδων τούτων, ἀφ' οὗ δὲν δύναται νὰ ἀκουσθῇ ἀπὸ τῶν θόλων τοῦ ἑλληνικοῦ βουλευτηρίου.

« Πάντες σεῖς, οἱ θύοντες εἰς τὸν χρυσοῦν μόσχον τοῦ ψευδοκοινοβουλευτισμοῦ, οἱ ἐξελθόντες ἐκ τῆς σκοτίας καὶ τῆς μηδαμινότητος εἰς τὴν ἡμέραν καὶ τὸ φῶς διὰ τῆς ὑποκρισίας καὶ τῆς ψευδοῦς λατρείας τῶν πολιτικῶν ξοάνων, καιρὸς νὰ καταλίπητε τὸ ἑλληνικὸν βουλευτήριον. Ἐποιήσατε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου. Ἀπομακρύνθητε ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐτὴ ἡ ἀναπνοή σας τὸν μολύνει. Ἀνεγεννήθην μὲ τὰ φανταστικώτερα, μὲ τὰ ἰδαϊκώτερα τῶν ὀνείρων, μὲ τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς προσδοκίας ὑπερόχου ἱστορικῆς σταδιοδρομίας. Οἱ λαοί, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἐχθροί, προσέβλεψαν μετὰ θαυμασμοῦ καὶ μετὰ φθόνου τὴν ἀναγέννησίν μου. Ἀφοῦ παρευρέθησαν εἰς τὰς νίκας καὶ τὰ τροπαια τοῦ νέου Μιλτιάδου καὶ τοῦ νέου Θεμιστοκλέους, τοῦ νέου Γέφυρβιδου καὶ τοῦ νέου Ἀγησιλάου, ἀνέμενον νὰ παραστῶσιν εἰς τὴν μεγάλην ἑορτὴν τῶν Πανελληνίων, ν' ἀκούσωσι τὸν νέον Ἡρόδοτον, νὰ ἀντιληφθῶσι τῆς ἐμβροϊθείας καὶ τοῦ κάλλους τῶν λόγων τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Περικλέους.

« Πάντα ταῦτα σκιὰ ἦν καὶ διελύθησαν, ἐξητμίσθησαν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ἑλληνικοῦ βουλευτηρίου, πάντων τῶν ἡρμοδίων σιγῶντων καὶ μὴ διαμαρτυρομένων κατὰ τὴν ὑπερτάτην ταύτην τελετὴν τῆς ἑλληνικῆς κηδείας, πολλῶν δὲ καὶ ἐνόχως καὶ ἀνάνδρως συμπραττόντων.

» Τίνος λόγου ἕνεκα, σῶς ἐρωτῶ, ἀντιπρόσωποι τοῦ ἑλληνικοῦ Λαοῦ, κατέστην ἡ χλεύη τῶν λαῶν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου : Ποῖος ὑπέχει τὴν εὐθύνην τῆς χλεύης ταύτης ; Καὶ πῶς ἄλλος ἢ οἱ κυβερνῶντες τὸ ἑλληνικὸν Κράτος κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας δεκαετηρίδας ;

» Ἐξυμνεῖται ἡ Βουλγαρία ὡς τὸ Κράτος τοῦ μέλλοντος ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἴμου, θαυμάζεται ἡ Νέα Τουρκία διὰ τὰς προόδους αὐτῆς ἐπὶ ἐν μόλις συνταγματικὸν ἔτος. Καταφρονεῖται δὲ καὶ οἰκτεῖρεται ἡ Ἑλλὰς διὰ τὴν παντελῆ αὐτῆς πολιτικὴν, διοικητικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἀδράνειαν καὶ κατάπτωσιν. Καὶ προγράφεται ὁσημέραι ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἱστορίας.

» Εἰς ποίους ὀφείλεται ἡ κατάστασις αὕτη ; Εἰς τοὺς κυβερνῶντας τὸ ἑλληνικὸν Κράτος, καὶ κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κοινοβούλιον, τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τῆς συνειδήσεως καὶ τῶν σπλάγχθων τοῦ ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

» Ἐνῶ οἱ ἐχθροὶ προβαίνουσιν, οἱ Ἕλληνες ὑποχωροῦσιν, ἀμυνό-

μενοι διὰ τῶν λόγων καὶ οὐχὶ διὰ τῶν ἔργων. Ἡ σπάθη τοῦ Ἀγρησι-
λίου, τὸ ξίφος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡ μάχαιρα τοῦ Βουλγαροκτόνου
σκωριῶσιν ἐν ταῖς χερσὶν ἀνδρῶν ἀπογόνων. Καὶ τὸ ἑλληνικὸν Γέ-
νος ὁσημέραι ἐκτοπίζεται ἐκ τῶν πατρίων χωρῶν καὶ ἀποναρκοῦται.
Οἱ νικηταὶ προχωροῦσιν. Οὐαὶ τοῖς νικηθεῖσιν..

» Καυῖρά εἰς τοὺς αἰτίους τῆς ἐθνικῆς ἥτις ! ».

Ν'.

16 Ἰουλίου 1909

Ἄγροα ἢ ἔγραφα πολλά, ἢ ἢ ἔγραφα ὀλίγα, ἀναλαβὼν τὰ πραγ-
ματεῦσθαι ἀπὸ ἱστορικῆς, ψυχολογικῆς, κοινωνιολογικῆς ἐπισκοπῆσεως
τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος ἐν
Ἑλλάδι. Θὰ ἠὲχόμεν ν' ἀνεγίνωσκον ἀντιρροήσεις ὡς πρὸς τὰ γραφέντα
δυστυχῶς ἐν τούτοις ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ εὐτυχῶς ὡς πρὸς τὸν
γράφοντα, καὶ οἱ ὑπερίγαν κοινοβουλευτικοὶ ἀποδέχονται τὴν θέσιν, ὅτι
ἐν Ἑλλάδι ὁ κοινοβουλευτισμὸς ὑπέστη τελείαν ἐξάμβλωσιν, διατελεῖ ἐν
πλήρει χρεωκοπίᾳ.

Ἰννοεῖται, ὅτι τὸ σύστημα μένει ἀνεκτόν, εἰ καὶ τὰ ἀποτελέσματα
ἀνομολογοῦνται. Τελεία κατὰπτωσις τοῦ κράτους καὶ τοῦ ἔθνους. Δια-
κύβευσις μεγάλων ἱστορικῶν ἐλπίδων τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καὶ ἐν τούτοις...
Τηρηθήτωσαν οἱ θεσμοί, αἱ ἀρχαί, καὶ ἄς ἀπολεσθῇ τὸ ἔθνος. Τοιαῦτα
ἐπιφωνοῦσι πολλοί, παραπαίοντες ὑπὸ τὸ κράτος παραλυτικῆς τοῦ νευ-
ρικοῦ αὐτῶν συστήματος καταπτώσεως.

Κατὰ τῆς προβαιούσης ταύτης ὀργανικῆς παραλυσίας ἐπιβάλλεται
ἡμῖν ν' ἀγωνισθῶμεν καὶ τὰ ἐργασθῶμεν πρὸς πρόληψιν μειζόνων δει-
νῶν. Ἐπιβάλλεται ἡ κατανόησις, ἡ διάγνωσις τοῦ χρονίου νοσήματος
καὶ ἡ ἄμεσος αὐτοῦ θεραπεία, ἔστω καὶ διὰ τῶν δραστηριωτάτων, τῶν
μᾶλλον ἐπωδύνων φαρμάκων, ἀλλὰ συντελεστικῶν εἰς θεραπείαν.

Κατὰ τὸ παρελθόν, λέγει ὁ Spencer, οἱ φιλελεύθεροι ἠγωνίζοντο
πρὸς τὸν μονάρχην, ἀξιοῦντα τὴν ἀντιπροσωπείαν τοῦ θείου δικαίου,
τῆς ἀπὸ Θεοῦ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως καταγωγῆς αὐτοῦ καὶ προελεύσεως.
Λόγω τῆς τοιαύτης ἀντιλήψεως τῆς μοναρχικῆς ἐξουσίας, ὁ μονάρχης
ἤξιον τὰ ἐξασκῆ ἀπόλυτον κράτος ἐπὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων.

Σήμερον δὲ οἱ πραγματικοὶ φιλελεύθεροι καθῆκον ἔχουσι ν' ἀγωνισθῶσι πρὸς τὸ κοινοβούλιον, ὁσημέραι βλέπον τὰ ἐξασκήση ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας τοιαύτην ἀπόλυτον καὶ ἀνεξέλεγκτον ἐξουσίαν. Οὕτως ἐξελισσομένων τῶν πραγμάτων, οὐδεμία ὑφίσταται πραγματικὴ διαφορά μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου δικαίου. Ἐν τῇ πραγματικότητι ἀμφότεραι αἱ πολιτικαὶ αὐταὶ δυνάμεις, καὶ ἡ μοναρχικὴ καὶ ἡ κοινοβουλευτικὴ, ἡ πρώτη ἐνιαία, ἡ δευτέρα περιληπτικὴ, πολιτεύονται ὁμοιοτρόπως, διεκδικουῦσαι ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Αὕτη ἐκπροσωπεῖ κατὰ πλάσμα τὸ λαϊκόν, ὅπως ἐκείνη τὸ θεῖον δίκαιον.

Καὶ προβαίνων ἐν τῇ ἀναλύσει τοῦ δικαίου τοῦ κοινοβουλίου ὁ αὐτὸς φιλόσοφος, συμπεραίνει τὰ ἐπόμενα :

« Ἡ μεγάλη πολιτικὴ πρόληψις ἐν τῷ παρελθόντι ἦτο τὸ θεῖον δίκαιον τῶν βασιλέων. Ἡ μεγάλη πολιτικὴ πρόληψις ἐν τῷ ἐνεστώτι εἶνε τὸ θεῖον δίκαιον τῶν κοινοβουλίων ». Δεισιδαιμονία κατὰ τὴν πρώτην περίστασιν, δεισιδαιμονία καὶ κατὰ τὴν δευτέραν. Ἄλλὰ κοινωνία, ἐξελισσομένη ἐν δεισιδαιμονίᾳ, ἔστερημένη σκέψεως καὶ κρίσεως, δὲν δύναται ἢ νὰ ἐκτροχιασθῇ ἐν τῇ ἐπιδιώξει τοῦ προσορισμοῦ αὐτῆς.

Πρότερον μία προᾶξις τοῦ μονάρχου ἠδύνατο τὰ πάντα ἤδη μία προᾶξις τοῦ κοινοβουλίου. Πόθεν δικαιολογεῖται τὸ ἐκτροπον τοῦτο ;

Οἱ κοινοβουλευτικοὶ διακηρύττουσιν, ὅτι « τὸ ἀναμφισβήτητον δίκαιον τῆς πλειονοψηφίας δημιουργεῖ τὸ ἀναμφισβήτητον δίκαιον τοῦ κοινοβουλίου ». Κατὰ δὲ τὴν τοιαύτην λογικὴν « θεῖον δίκαιον τῶν κοινοβουλίων σημαίνει θεῖον δίκαιον τῆς πλειονοψηφίας ».

Ἐν ταῖς θεωρίαις ταύταις κεῖνται τὰ ἀπόλυτα δόγματα τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Τί ποιητέον πρὸς καταπολέμησιν αὐτῶν, ὁσημέραι καταδεικνυμένων ἐπιβλαβῶν καὶ λαοφθόρων ;

Τὰ πρόγραμμα τῶν φιλελευθέρων ἐν τῷ παρελθόντι ἦτο ὁ περιορισμὸς τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας. Τὸ πρόγραμμα τῶν φιλελευθέρων ἐν τῷ μέλλοντι ἔστω ὁ περιορισμὸς τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐξουσίας.

Κατὰ τί διαφέρουσιν οὐσιαστικῶς αἱ δύο αὐταὶ ἐξουσίαι ;

Ἡ βασιλικὴ ἐξουσία, καθ' οἷονδὴποτε τρόπον ἐξασκουμένη καὶ λειτουργοῦσα, εἶνε ἡ ἐξουσία ἑνὸς καὶ μόνου προσώπου, ἀνίγοντος εἰς τὴν θεῖαν βούλησιν καὶ δύναμιν τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ ὑπὸ στασιν αὐτοῦ. Ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτοῦ ταύτην ὁ βασιλεὺς κέκτηται μὲν πραγματικὰ δικαιώματα, ἐν ἐκάστη στιγμῇ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ τυχόν

νοῦντα ἐξωτερικεύσεως, μεταφυσικὰ δὲ καθήκοντα, ὧν ἡ ἐκτέλεσις εἰς αὐτὸν καὶ μόνον ἀπόκειται. Παραλλήλως πρὸς τὴν βασιλικὴν ταύτην ἐξουσίαν, τὴν ὅφ' ἐνὸς προσώπου ἐξασκουμένην, ἀντιτίθεται ἡ ἐξουσία τοῦ κοινοβουλίου, ἀθροίσματος τουτέστιν ἀνθρώπων, ἀναγόντων τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τὴν βούλησιν καὶ τὴν δυνάμιν τοῦ λαοῦ, ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς πολιτείας ἐκπροσωπούμενου ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ἐνὸς καὶ μόνου, ὅστις εἶνε ὁ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Πᾶσα αὐτοῦ προᾶξις φέρει τὸ κῶρος τῆς λαϊκῆς βουλήσεως, ἣτις κηρύσσεται ἐπίσης θεία βούλησις. *Vox populi vox dei*. Τίς δικαιούται καὶ δύναται ν' ἀντιταχθῆ κατὰ τῶν δύο τούτων δυνάμεων, αἵτινες κατ' οὐσίαν εἶνε μεταφυσικαί; Ὁ μονάρχης ἀμέσως νομοθετεῖ, δικάζει, ἐκτελεῖ διὰ τῶν ὀργάνων αὐτοῦ. Ὁ λαὸς ἐπίσης ἀμέσως νομοθετεῖ, δικάζει, ἐκτελεῖ διὰ τοῦ κοινοβουλίου. Μονάρχης ἄρα καὶ κοινοβούλιον εἶνε δύο ὑποστάσεις, ὧν ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια καταλήγουσιν εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Ἄλλὰ ποία ἐκ τῶν δύο τούτων δυνάμεων εἶνε ἡ φοβερωτέρα καὶ ἡ κινδυνωδεστέρα; Ἡ μὲν τοῦ μονάρχου εἶνε καταληπτὴ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς, ὡς ἀπορρέουσα ἐξ ἐνὸς ὄρατοῦ καὶ συγκεκριμένου προσώπου, δυναμένου νὰ ἔχη εὐθύνην. Τοῦναντίον ἡ τοῦ κοινοβουλίου δὲν καθίσταται καταληπτὴ ἐν τῇ ἐκδηλώσει καὶ τῇ ἐξωτερικεύσει τῆς ἐνεργείας αὐτῆς ὅσον ἡ τοῦ μονάρχου. Καὶ ἐκτὸς τούτου τίς ὁ ὑπεύθυνος ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις; Ἄπαντες ἐν τῷ συνόλῳ καὶ οὐδεὶς. Οὕτως ἡ εὐθύνη τοῦ κοινοβουλίου ἐξατμίζεται ἐν τῇ πραγματικότητι, μηδενὸς τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ δυνάμενον νὰ κληθῆ εἰς ἀπολογία. Ὁ μέγας δικαστὴς ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ εἶνε ὁ λαός, καλούμενος νὰ δικάσῃ διὰ τῆς ψήφου του. Ἄλλ' ὑπὸ τὸν κοινοβιὸν τῶν ἐκλογικῶν ἀγώνων ἐπὶ τοσοῦτον συσκειτίζονται καὶ συγχέονται τὰ πράγματα, ὥστε δὲν εἶνε ἀδύνατον πολλάκις οἱ ὑπεύθυνοι ν' ἀπαλλάσσονται πάσης μομφῆς καὶ εὐθύνης, ἣτις ἀπαγγέλλεται ὑπὸ τοῦ κυριάρχου λαοῦ κατὰ τῶν οὐδαμῶς ἢ ἥκιστα ἐνεχομένων εἰς τὴν ἐπελθοῦσαν καταστροφὴν, ἐφ' ἣ εὐθύνεται μὲν ἐν συνόλῳ τὸ κοινοβούλιον, ἀλλ' εἶνε δυσχερὲς ἢ ἀδύνατον νὰ ἐξευρεθῆ ἐνὸς ἐκάστου τῶν μελῶν αὐτοῦ ἡ εὐθύνη.

Ἄπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως ἐπισκοπούμενη ἡ κατὰ χρόνον καὶ τύπον λειτουργία τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, οἷον κατανοεῖται καὶ ἐφαρμόζεται παρ' ἡμῶν, δὲν ἐτελεσφόρησε μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης, τούτου δ' ἕνεκα καὶ ἡ ἀμείλικτος κατ' αὐτοῦ κριτικὴ παρὰ τὰ τῶν θια-

σωτῶν τῆς μοναρχικῆς θεωρίας καὶ τῶν τῆς δημοκρατικῆς. Τὸ τοιοῦτο πολίτευμα, προϋποθέτον τὸ μὲν ἰσχυρὰν ἀντίληψιν τῆς ἐννοίας, τῶν καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων τοῦ μοναρχικοῦ παράγοντος, μὴ δικάζοντος ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς νομίμου αὐτοῦ ἐξουσίας, τὸ δὲ αὐτόνομον λαϊκὴν συνείδησιν καὶ πραγματικὴν ἀντίληψιν τῶν συμβαινόντων, τοῦτέστι λαὸν, ἀνεξάρτητον κατὰ συνείδησιν καὶ χαρακτῆρα, μὴ κύπτοντα εἰς τὴν ἐπιβολὴν ἐπισημμένης, μονουχί προνομίου τάξεως πολιτευομένων λόγῳ γένους, πλούτου ἢ κυβερνητικῶν παροχῶν, ἀρξάμενον τὰ λειτουργίῃ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰλικρινῶς ἐν πολλαῖς εὐρωπαϊκαῖς χώραις κατὰ τὸν δέκατον ἕνατον αἰῶνα, δὲν παρήγαγε τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ ἐκρήτησεν ὁ μοναρχικὸς παράγων, ἤδη δ' ὀσημέραι ἐκπίπτει εἰς ὀλιγαρχίαν διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ὀλιγαρχικοῦ παράγοντος, ἐκ περιτροπῆς καὶ διὰ τῶν οἰκείων αὐτῷ μεθόδων ἐπιβαλλομένου καὶ ἐπὶ τῆς μοναρχίας καὶ ἐπὶ τῆς δημοκρατίας, καθυποτίξαντος ἀμφοτέρως ταύτας τὴς πολιτικῆς δυνάμεις ἐξ ὀλοκλήρου ἐπὶ ἰδίῳ ὠφελεί. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κατέληξε τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα, λόγῳ λαϊκόν, πράγματι ὀλιγαρχικὸν τοῦ χειρίστου εἶδους.

Ἐν ἡ χώρῃ ὁ κοινοβουλευτισμὸς τυγχάνει ἀλήθεια καὶ πραγματικότης, ἡ δὲ βασιλεία ἄπλοῦς κόσμος, καθ' ἣ συμβαίνει ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Βελγικῇ, ἐν Ἰταλίᾳ, ψεύδονται οἱ νόμοι, ἐμφανιζόμενοι ὑπὸ τὴν μορφήν ἐκδηλώσεως τῆς βουλήσεως τοῦ βασιλέως· πράγματι ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς θέλησεως τοῦ νομοθετικοῦ σώματος, τοῦ κοινοβουλίου καὶ ἐκδίδονται θέλοντος ἢ μὴ θέλοντος τοῦ βασιλέως.

Ἀρκεῖ τὰ παρακολουθήσῃ τις καὶ κατ' ἐλάχιστον τὴν κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον καιρὸν ἐξέλιξιν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, ἵνα πεισθῇ ἐκ τῶν πραγμάτων, ὅτι ὁ κοινοβουλευτισμὸς εἶνε πλήρης ἀρνησις καὶ τῆς μοναρχικῆς καὶ τῆς δημοκρατικῆς ιδέας. Ὁ βασιλεὺς οὐδὲν σημαίνει· βασιλεύει, ἀλλὰ δὲν κυβερνᾷ. Ὁ λαὸς ἐν ταῖς ἐκλογαῖς μόνον ἐμφανίζεται, ἀλλ' ὡς ἰδέα καὶ ὡς δύναμις ἄσύντακτος καὶ ἀνοργάνωτος· παρελθουσῶν αὐτῶν ἀπόλλυσι πᾶσαν τὴν ὑπόστασίν του. Ὑπὸ τὴν μορφήν πολιτεύματος φιλελευθέρου ἐξασκεῖται ἡ φανλοσκόπησις τῶν τυραννιῶν, ἢ μᾶλλον ἐγωϊστικῆ καὶ ἀνεύθυνος, ἢ ὀλιγαρχικῆς. Τοῦτο δ' ἔτι μᾶλλον ἐν αἷς χώραις δὲν ὑπάρχει, οὐδ' ἀνεπτυχθῆν τάξις ἀνθρώπων πνευματικῶς, ἠθικῶς καὶ οικονομικῶς ἀνεξαρτήτων, ἐμ-

πνεομένων ἐξ αἰσθημάτων φιλαλληλίας, νομιζόντων εὐγενές καὶ τίμιον τὸ δοῦν καὶ ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῶν κοινῶν συμφερόντων, τίθεσθαι ἐν κρείττονι μορῇ ταῦτα ὑπὲρ τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα.

Ἀλήθεια ἐντεῦθεν τῶν Πυρηναίων ψεῦδος ἐκεῖθεν αὐτῶν, ἔλεγεν ὁ Pascal. Τὰ πολιτεύματα δὲν ἐγκεντρίζονται ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως οἱ βλαστοὶ ἐπὶ τῶν δένδρων· ἐπι μᾶλλον δὲν μεταφυτεύονται ἐξ ἐδάφους εἰς ἔδαφος. Πρὸς βλάστησιν αὐτῶν καὶ καρποφορίαν δεόν τὰ προσηγήθη προσηκόντως ἡ ἐνέργεια τῆς φύσεως καὶ τοῦ χρόνου, ἡ προσήκουσα προσπαρασκευὴ καὶ καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους. Ἐν ἡ περιπτώσει δὲν προσηγήθησαν πάντα ταῦτα, τὸ φυτόν ἐκφυλίξεται, τὸ δ' ἐξ αὐτοῦ ἐκφυόμενον ἄνθος, ἅμα τῇ πρώτῃ ἐπαφῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὸν ἀέρα, μαραίνεται καὶ καταπίπτει. Τὸ πολίτευμα εἶνε δημιουργημα τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ παρασκευάζεται διὰ τῆς αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς θεωρίας, ἢ τῆς διδασκαλίας τοῦ σπουδαστηρίου, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν δεδομένων.

Τοῦτο ἔπρεπε νὰ κατανοηθῇ ἐν Ἑλλάδι. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κατ' οὐσίαν εἶνε μᾶλλον φιλελεύθερος, ἀποκλίνων πρὸς τὴν δημοκρατίαν. Ἄλλ' ὡς εἶπον ἐν προηγουμένῳ ἄρθρῳ, ἡ βασιλεία ἐν τῷ ἑλληνικῷ κόσμῳ κέκτηται ἱστορικὴν ἔννοιαν καὶ ἀνάγκην· εἶνε τὸ ἐμπνευσμένον ξίφος πρὸς πραγμάτων τῶν ἱστορικῶν τυχῶν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Ταῦτα ἐπεβάλλοντο εἰς τὴν μελέτην τοῦ πολιτικοῦ νομοθέτου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Δυστυχῶς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας ἐπίβουλος ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς ἐχθρὸς—γέννημα καὶ θρόμμα τῆς τουρκικῆς δεσποτείας—ὁ κοτσασισμός, ἡ πολιτικὴ ὀλιγαρχία, ἣτις διωργάνωσε τοσοῦτον μεθοδικῶς καὶ ἐπιδεξίως τὰς ἐαυτῆς δυνάμεις, ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ κατέστη ἀπόλυτος δύναμις. Ἐπεβλήθη ἐπὶ τῆς βασιλείας, ἣτις ξένη οὔσα δὲν ἐκέκτητο ἀσφαλὲς ἔρεισμα ἐν τῷ τόπῳ ἢ ἀνταγωνισθῆ, ἐπὶ τοῦ λαοῦ, ὅστις ἀμαθὴς ὢν καὶ ἀμόρφωτος, ὑπέκλυρεν εἰς τὴν δύναμιν αὐτῆς.

Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐλειτούργησεν ἀπὸ δεκαετηρίδων καὶ λειτουργεῖ ἐν Ἑλλάδι τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα. Καταλαμβάνεται ἐκ θλίψεως καὶ ἐξ ἀνησυχίας περὶ τοῦ μέλλοντος ὁ παρακολουθῶν τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ, τὰ ἀποτελέσματά του· πᾶν ἰδεῶδες ἐξέλιπεν ἐν τῇ ἀτιλήψει τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐλευθέρου κράτους, οἷον εἰ προοριζομένου εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν καὶ τὴν θεραπείαν τῶν εἰτελεστάτων προσωπικῶν

καὶ κομματικῶν συμφερόντων. Ἀπὸ τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἤδη ἐτῶν κοινοβουλευτικωτάτου πολιτικοῦ βίου, ὑπὸ τὴν ἔλλειψιν πραγματικοῦ ἐλέγχου, ἐξέλιπεν ὅτι μέγα καὶ γενναῖον χαρακτηρίζει καὶ δέον νὰ χαρακτηρίζη τὸν βίον ἐλευθέρου λαοῦ. Νομίζει τις, ὅτι ἀναγινώσκει ζοφερὰν σελίδα τοῦ Νίτσε, παρακολουθῶν τὴν κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον καιρὸν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν, τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. «Διέρχομαι ἀνὰ μέσον τοῦ λαοῦ τούτου καὶ κρατῶ τοὺς ὄφθαλμοὺς ἀνοικτούς. Οἱ ἄνθρωποι κατέστησαν μικρότεροι καὶ διηνεκῶς μικρύνονται. Εἶνε στρογγύλοι, νομοταγεῖς, εὐπροσήγοροι, ὡς κόκκοι ἄμμου πρὸς ἑτέρους κόκκους ἄμμου. Ἐναγκαλίζονται μετριοφρόνως καὶ ὀλιγαρκῶς εὐτελεστάτην εὐτυχίαν, ὀποβλέποντες ταῦτοχρόνως διὰ τοῦ κανθοῦ τοῦ ὄφθαλμοῦ ἑτέραν». Τίς ὁ ἀπαλλάξων τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀκόσμου καὶ ἐκρούθμου καταστάσεως, τῆς ὀδηγούσης αὐτὸν πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν αὐτοκτονίαν; Ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ χρεωκοπία, ἀποτέλεσμα τῆς πολιτικῆς, καὶ οἱ πολῖται, πρὸ τοῦ προβλήματος τοῦ κοινωνικοῦ, τοῦ ἐθνικοῦ ἐκμηδενισμοῦ, ἐγκαταλείπουν τὰς ἐστίας αὐτῶν καὶ ὀρμῶσι πρὸς τὴν μετανάστευσιν, δι' αὐτῆς ἐπιζητοῦντες τὴν ἀτομικὴν εὐτυχίαν, ἣν δὲν δύναται νὰ παράσχη αὐτοῖς ἡ πολιτεία, ἐνθὰ ἡ βραδεῖα αὐτοκτονία καλεῖται ζωὴ, ἵνα ἐπαναλέβω φράσιν τοῦ αὐτοῦ Νίτσε.

Ὑπὸ τὴν ἐκνευριστικὴν, μονονουχὶ δολοφόνον ἐπενέργειαν τοῦ πολιτικοῦ περιβάλλοντος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παρουσιάζει τὸ θλιβερὸν φαινόμενον ὄργανισμοῦ, ὀσημέραι ἐξαντλουμένου καὶ καταπίπτοντος. Αὕτη ἢ ἐκείνη ἢ ἐκδηλουμένη νόσος ἐν τῷ ὄργανισμῷ αὐτοῦ εἶνε οὐχὶ τυχαῖον γεγονός, ἀλλὰ μοιραῖον ἀποτέλεσμα τῆς μακροχρονίου παθήσεως, ἐξ ἧς ὑποφέρει. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀντιλαμβάνεται τῆς καταστροφῆς, τῆς ἐπελθούσης, τῆς ἐπερχομένης, ἀλλὰ στερεῖται τῆς προσηκούσης ἰσχύος, στερεῖται τῆς ἀναγκαίας θελήσεως ν' ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῆς νόσου, χρώμενος τοῖς ἀναγκαίοις φαρμάκοις, ἔστω καὶ τοῖς δραστηριωτάτοις, ἵνα θέλουν διαταράξῃ ἐπὶ τινὰ χρόνον τὸν νοσοῦντα ἀδρανῆ αὐτοῦ ὄργανισμόν, ἐξεγείρεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, μετὰ φρίκης ἀντιλαμβανόμενος τῆς ἀνιάτου καταστάσεώς του, ἀλλὰ μετὰ τινὰ διεγερτικὰ φάρμακα, ἅτινα ἐπιζητεῖ καὶ λαμβάνει πρὸς θεραπείαν ὁ νοσῶν ὄργανισμός, περιέρχεται εἰς μείζονα κατὰπτωσιν καὶ παραλυσίαν. Paralyse progressive, ἀποτέλεσμα βιαίων παιθῶν καὶ καταχρήσεων. Κατὰστρεφόμενου λαοῦ τινος, λέγει σύγχρονος ἠθικολόγος, ἡ ἐπιζήτησις ἰσχυρῶν

διεγερτικῶν, ποθουμένων ὑπὸ τῶν ἐξηντλημένων ὀργανισμῶν, εἶνε τὸ ἀναγκαῖον τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἀποτέλεσμα. Πρὸς θεραπείαν τοῦ ἀταπατωμένου ἀσθενοῦς δὲν καλεῖται ὁ ἰατρός, ὁ δυνάμενος νὰ θεραπεύσῃ αὐτόν, καὶ τοῦτο διότι τὰ προτεινόμενα φάρμακα ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν χρήσει δὲν τυγχάνουσιν εὐπρόσδεκτα εἰς τὸν ὀργανισμόν, διὰ τῆς συχνῆς ἐν τούτοις χρήσεως, ἐξυγαινομένου ὀδημέραι αὐτοῦ, τὰ φάρμακα καθίστανται μᾶλλον εὐπρόσδεκτα, ἢ δὲ δραστικότης αὐτῶν σὺν τῷ χρόνῳ θέλει ἐξυγιάνῃ τὸν ὀργανισμόν καὶ ἐπιταχύνῃ τὴν θεραπείαν.

Ἐπέρχεται τι δεινὸν τῇ ἑλληνικῇ πολιτείᾳ; Ὁ ἑλληνικὸς λαός, νοσοῦν καὶ ἐξηντλημένος ἐκ τῆς μακροῦς αὐτοῦ πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς κραιπάλης, ἐξεγείρεται ἐπὶ τινὰς στιγμὰς, παραπαίει, παραληρεῖ, ἔχων πρὸ αὐτοῦ τὴν καταστροφὴν τὴν τελεσθεῖσαν, τὴν προσκευαζομένην. Φωτεινὰ διαλείμματα ἐχεφροσύνης ἀποκαλύπτουσιν εἰς αὐτὸν στιγμιαίως τὰ αἷτια καὶ τοὺς αἰτίους τῆς νόσου. Φαίνεται μετανοῶν, κλαίει, ὑπόσχεται εἰς ἑαυτὸν μεταβολὴν βίου καὶ διαίτης. Νομίζει τις, ὅτι ἐπῆλθεν ἡ λήξις τοῦ παραληρήματος καὶ ὅτι ἄρχεται ἡ συνείδησις καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς θεραπεία. Ματαίως, μετὰ πάροδον ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος ὁ πρῶτος ἐπιτήδειος μαγγανευτής, ὁ πρῶτος κερδοσκόπος ἐμπειρικός, ὅστις θέλει παρουσιασθῆναι πρὸ αὐτοῦ ὡς σωτήρ, κατορθοῖ δι' ὀλιγίστων περιχρυσωμένων καταποτίων νὰ γείνη ἀποδεκτὸς ὑπὸ τοῦ νοσοῦντος ὡς ἰατρός, νὰ τὸν καθυποτάξῃ, καθιστῶν πελάτην. Ὑπὸ τὴν ἐκνευριστικὴν ἐπιρροὴν τοῦ γόητος, κατ' οὐσίαν χρωμένου φαρμάκοις καὶ μαγγανείαις ἐπιβλαβεστάτοις εἰς τὸν ὀργανισμόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρόσχημα εὐεργετικοῖς, ἐπανέρχεται ἡ καταπράυνσις τοῦ ἐξεγεροθέντος ὀργανισμοῦ, ἡ ἀδράνεια, ἡ ἀφασία, διὰ νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ πάλιν μοιραίως τὸ παραλήρημα. Ὑπὸ τοιαύτην μορφήν ἐξελίσσειται ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ πολιτικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ βίος, ἂν δύναται νὰ θεωρηθῇ βίος φυσιολογικὸς τὸ διηνεκὲς παραλήρημα, ἐπιφαινομένων μόνον ἐκτάκτως ἐν τῇ μακρᾷ ταύτῃ ἠθικῇ, πνευματικῇ καὶ πολιτικῇ διαταράξει παροδικῶν τινῶν ἐκλάμψεων ὑγιοῦς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων, ἐχεφροσύνης.

Ἐχων ὑπ' ὄψει τὴν ἑλληνικὴν πολιτείαν, οἷα ἐξειλίχθη καὶ ἐσταδιοδρόμησε κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας δεκαετηρίδας, τὸν ἰσολογισμόν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν, ὧν κατέστη παρραίτιος, τὰς καταστροφὰς,

αἴτινες ἐπῆλθον εἰς τὸ ἐλληνικὸν γένος ἐκ τῆς ὀλεθρίας αὐτοῦ δράσεως, ἐνθυμοῦμαι τὴν εἰκόνα τὴν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ποιηθεῖσαν περὶ τῆς διαφθοραεῖσης πολιτείας. Ὁ φιλόσοφος τῆς Ἀκαδημείας παραβάλλει αὐτὴν πρὸς τὸν παλαιὸν θαλάσσιον θεὸν Γλαῦκον, «ὃν οἱ ὄροντες οὐκ ἂν ἔτι ραδίως αὐτοῦ ἴδοιεν τὴν ἀρχαίαν φύσιν, ὑπὸ τοῦ τά τε παλαιὰ τοῦ σώματος μέρη τὰ μὲν ἐκκεκλάσθαι, τὰ δὲ συντετριφῆναι καὶ πάντως λελωβῆσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἀλλὰ δὲ προσπεφυκέναι, ὅστραά τε καὶ φυνκία καὶ πέτρας, ὥστε παντὶ μᾶλλον θηρίῳ εἰκέναι ἢ οἷος ἦν φύσει»¹.

Τοιαύτη κατέστη ἡ εἰκὼν καὶ ἡ φύσις τῆς συγχρόνου πολιτικῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν κοινοβουλευτικὴν αὐτῆς ὑπόστασιν, κατὰ τὰ φαινόμενα φιλελεύθερον καὶ λαϊκὴν, ἐν τῇ πραγματικότητι ὀργανωμένην ὀλιγαρχικὴν, παρακωλύσασαν τὴν αὐτόνομον καὶ ἐλευθέραν ἐξέλιξιν τοῦ ἐλληνικοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἦντε πλέον ἢ ἠλιβερά ἡ παρούσασιν αὕτη, ἀλλ' εἶνε πραγματικὴ ἐπιβάλλεται δὲ εἰς πάντας τοὺς πολίτας ἡ σύμπραξις καὶ ἡ συνεργασία πρὸς ἐξαγνισμόν, πρὸς ἀποκάθαρσιν τοῦ πολιτικοῦ σώματος ἀπὸ τῆς λώβης τῶν κυμάτων τῆς ἀναρχίας καὶ τῆς διαφθοράς, ἐξ ἧς προσεκολλήθησαν εἰς αὐτὸ ὅστραα καὶ φυνκία, παραβλύπτονα τοῦ ὀργανισμοῦ του τὴν κανονικὴν λειτουργίαν.

Ἐπιβάλλεται δραστηριότης καὶ ἐνέργεια πρὸς ἄρσιν τῆς καταστάσεως, πρὸς ἀποσόβησιν τῶν ἐπαπειλουμένων ἐν τῷ μέλλοντι μαιζόνων καταστροφῶν, ἀφοῦ αἱ μέχρι τοῦδε ἐπεληθούσαι ἴδεν ἔχουσι συνετίσῃ τὸν ἐλληνικὸν λαὸν καὶ τοὺς ἀξιοῦντας ἐπαγγελματικῶ δικαίῳ τὴν διακινβέρνησιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀντιπροσωπείαν.

Ἐξήτησα ἐπανειλημμένως τὸν ὕπερ ἀνθρώπου, τὸν ἱκανὸν καὶ δυνάμενον ἄνδρα ν' ἀποσείσῃ ἠρωϊκῶς καὶ μετ' αὐτοθύσιας τὴν πέδην τῶν κακῶν τοῦ παρελθόντος, τὸν ἔνοπλον προφήτην νέας ζωῆς καὶ δράσεως, τὸν ἐν αὐτῇ συγκεντροῦντα συνθετικώτατα καὶ ἁρμονικώτατα τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπινων ἀρετῶν καὶ ἰδιοτήτων. Ἱστορικὸς μικρόκοσμος οὗτος θέλει καταστῆ δημοουργικός, θέλει τολμήσῃ νὰ συναθροίσῃ ἐκ τῶν ἐρειπίων πάντα τὰ λείψανα τῆς ὑφισταμένης ἀκόμη, τῆς λειτουργούσης ζωῆς, τῆς νέας δημιουργίας, καὶ δι' αὐτῶν θέλει προβῆ παραχρῆμα εἰς τὴν ἴδρυσιν καὶ στερεοποίησιν τοῦ νέου πολιτικοῦ οἰκοδομήματος τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ.

1 Πολιτεία 611.

Ἄλλ' ἀφοῦ τοῦτο δὲν εἶνε δυνατὸν ὡς ἐκ τῶν ὑφισταμένων ἐν Ἑλλάδι κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν συνθηκῶν, ἀπενθύνομαι εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἔχοντα ὑπ' ὄψει τὰ μέχρι τοῦδε γενόμενα, νὰ σκεφθῆ ἔπ' αὐτῶν, νὰ ἐρευνήσῃ τὰ αἷτια, νὰ προνοήσῃ περὶ τῶν ἐπαπειλουμένων ἀποτελεσμάτων, νὰ προβῆ εἰς ἄμεσον καὶ τελεσφόρον ἐνέργειαν περὶ τοῦ πρακτέου. Οἱ καιροὶ οὐ μενετοί, τὸ δὲ δεινότερον χαλεποί. Μόνος ὁ ἑλληνικὸς λαός, τὸ γε νῦν ἔχον, δύναται καὶ δικαιούται νὰ προβῆ εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματός του. Ἄς σκεφθῆ, ἄς ἀποφασίσῃ καὶ ἄς πράξῃ. Ὑπέδειξα εἰς αὐτὸν ἐπανειλημμένως τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας, τὰ θεραπευτικὰ φάρμακα τῆς νόσου, ἐξ ἧς κατατρώχεται καὶ φθίνει. Μεταξὺ τῶν προτεινομένων φαρμάκων εἶνε καὶ ἡ σύγκλησις Ἐθνοκρατίας. Ἄλλ' ἵνα καταστή ἡ ἐνέργεια αὐτῆς τελεσφόρος, πρωτίστως ἐπιβάλλεται νὰ κανονίσῃ τὰ κατ' αὐτὴν αὐτὸς οὗτος ὁ λαός.

Ἔστω τὸ κυριώτατον τῶν μελημάτων, τὸ πρότιστον ἄρθρον τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ προγράμματος ἡ παντὶ τρόπῳ ἐνέργεια πρὸς ἐκμηδενισμόν, πρὸς καταστροφὴν τῆς λυμαινομένης τὴν ἑλληνικὴν πολιτείαν κοινοβουλευτικῆς ὀλιγαρχίας.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

Φιλοσοφία τοῦ Δικαίου καὶ τῆς Πολιτείας (τόμ. τρεῖς).	Δρ. 21.—
Ἐγκυκλοπαιδεία καὶ Μεθοδολογία τοῦ Δικαίου.	» 8.—
Γενικαὶ Ἀρχαὶ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας.	» 11.—
Ἐκ Ρώμης.	» 5.—
Ἐκ Γερμανίας.	» 7.—
Δέκα λόγοι πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Νεότητα.	» 2.—
Μακιαβέλλη ὁ Ἡγεμὼν—Σκέψεις περὶ τοῦ Ἡγεμόνος.	» 1.—

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ «ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ»

Ἐθνικὴ Κατήχησις	Δρ. 0,20
Γουλιέλμος Γλάδστων Ἐκδοσις Νέα.	» 1.—
Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἴμου.	» 2.—
Ἡ Μακεδονία καὶ τὰ Ἑλληνικὰ δίκαια.	» 2.—
Τὸ Δηνάριον τῆς Ὀρθοδοξίας	» 0.20
Ἡ Πατρίς ἐν κινδύνῳ.	» 0.10
Ἔθνος καὶ Στρατός	» 0.10
L'HELLÉNISME ET LA MACÉDOINE.	» 1.—
HELLENISM AND MACEDONIA.	» 1.—
LA MACÉDOINE ET LES ROUMAINS.	» 1.—
Ἑλληνοαλβανικὴ Συνεννόησις.	» 0.30
Τὸ Μακεδονικὸν Πρόβλημα.	» 5.—
Ἕλληγες καὶ Βούλγαροι κατὰ τὸν ΙΘ' καὶ Κ' αἰῶνα (ἀγγλιστί, γαλλιστί, γερμανιστί καὶ ἑλληνιστί).	» 1.—
Ἡ Φιλοπατρία	» 1.—
LES GRECS SUR LE NOUVEAU RÉGIME OTTOMAN.	» 1.—

ΥΠΟ ΕΚΤΥΠΩΣΙΝ :

«Λόγοι καὶ Ἔργα».
«Ἑλληνισμὸς καὶ Νέα Τουρκία».

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΩΝ ΤΡΙΩΝ

Ε.Υ.Δ. τ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006